

GARDZIEL (30) *sb f i m*

f Mącz (9), *m* (6) *FalZioł* (2), *KochPs*, *KlonFlis* (2), *KlonWor*, *f a. m* (15).

gardziel (28), **gardzil** (2), [**garścieł**]; *gardzil Murm*; *gardziel* : *gardzil BartBydg* (2 : 1).

-ã- (18), -a- (1) *Murm*. ◊ -el *Mącz* (8), -él (2) *KochPs*, też *Calep*. ◊ -el-.

sg N gárdziel (16). ◊ *D gárdzielowi* (1). ◊ *A gárdziel* (8). ◊ *I gárdziel(e)m* (2). ◊ *L gárdzielu* (1) *KlonWor gárdzieli* (1) *Mącz*. ◊ *pl N gárdziele* (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Szyja oraz jej wewnętrzne organy; gula, guttur Calag, Cn; faux Mącz; iugulus Calep* (25) : *FalZioł V 49v*; *Faux, superior pars gulae mento propinqua, Gardziel/ też krztań Mącz 120b; Calag 305a; Calep 569a*; *Gay* też tam ieft w którym Są drzewá zaráżone: świnie w nim zdycháią, *Y gardziele im puchną. CiekPotr 42; KlonWor 24.*

[*Zwrot*: »przerznąć garścieł«: *Gdy począł wftać nieborak / rzekłś poczkay złodzieiu/ Przyłkoczywłziś mu przerznął/ gárścieł/ słudzi fię śmieią/ Nożem to wławnym swoim/ ktorymś kráiał chlebá NeothAcros Cv.*]

a. *Przełyk; gula, stomachus Mącz, Cn; glut(t)us Cn* (9) : *Stomachus, Wławnie yeft/ gardziel/ drógá albo yelito przez które potráwá do żołądká wchodzi. Mącz 420a, 150b.*

Wyrażenie: »gardziel łakomy« (1): *V páná w ręku pełna czáfzá łtoi Przykrégo mołzczu: tym złé ludzi poi/ Leiác im drożdże/ y iad niewidomy W gardziel łakomy. KochPs 112.*

W przen (1) : *Tam niedáleko Ołfá w gardziel ćiecżę [!] Wiśle/ y z nią fię w iednę koley wlecze. KlonFlis G3.*

Przen: *O obżarstwie i pijaństwie* (5) :

Zwrot: »przez gardziel przelać, przepuścić« = *przepić i przejeść [szyk zmienny]* (3 : 1): *Demittere in viscera censum, Máyętność swoyę przez gardziel przelać/ vtrácić. Mącz 226a, 130c, 327c; Calep 10b.*

Wyrażenie: »przestrony gardziel« (1): *Lákoma kácżká też nieprzyiaćielem Wielkim ieft rybom z przełstronym gardzielem. KlonFlis B4v.*

b. *Krtań; gurgulio Calep, Cn; arteria aspera Mącz; bronchus Calep; curculio Cn* (5) : *Płucza ielenie z gardzielem wdymie vwędzone/ potym sętrzeć á z miodem pić FalZioł IV 8c; Arteria aspera, Gardziel. Krztań z którego dech wychodzi. Mącz 17a; SienLek 35; Calep 139b, 466b.*

c. *Wole u ptaka; rumen Mącz, Cn; ruma Mącz; vesicula PolAnt* (2) : *Mącz 360b; Y wezmie gardziel iego/ y pierze iego/ y porzući ie v ołtarza na wśchod (słońcá) ná mieyfce popiołu. BudBib Lev 1/16*

d. *Języczek; uva BartBydg, Mymer²* (2) : *uva, jagoda, gardzyel, etiam dr. illud carneum, quod in fine palati circa fauces est et humiditate variatur, et est vocis moderatrix BartBydg 174b; Mymer² 23.*

e. *Szyja* (1) : *Noelae seu Naeolae papillae ex faucibus caprarum dependent, Brodawki albo cicki ná gardzieli pod łziyą kozóm wifżące. Mącz 249a.*

2. *Choroba gardła (zwłazcza objawiająca się zewnętrznym zgrubieniem); struma Murm, BartBydg, Calep* (5) : *Murm 67; Struma, vitium gutturis, tumor vel morbus sub guttere, etc. gardzil vel val [!] BartBydg 151b, 14b; Struma – Gardziel, puchlina na garlie, item Sadzel. Calep 1011b, 1011b.*

Synonimy: **1.** *szyja*; **b.** *krtań*; **d.** *czopek, języczek*; **2.** *sadzel, wol.*

Cf **GARDŁO**

